

MEDEDELINGENBLAD
VAN DE
NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR INDIVIDUALPSYCHOLOGIE.

Redactie: Mevr. G. Polak-de Meyer: Reynier Vinkeleskade 24
Amsterdam-Z., Tel. 99028

Mevr. M. Kalf - Kapteyn
Heer J. Vinkenborg.

=====

Over Groeptherapie.

Het is een opvallend verschijnsel, dat mensen vrijwel steeds elkaars nabijheid zoeken, maar dat ze tegelijkertijd een zekere handigheid hebben ontwikkeld, om alle werkelijke contacten te vermijden. Oppervlakkige verstrooiing wordt aangegrepen als een middel om de minste gelegenheid tot diepergaande aanraking met de medemens te voorkomen. Maar het leven vernieuwt zich steeds aan het contact met de ander. "Der Mensch bekommt sein wirkliches Ich nur vom Du her", zegt Brunner ergens of "J'ai besoin de la méditation d'autrui pour être ce que je suis," heet het bij Sartre. Zo is het ook met onze patiënten. Zij genezen niet in de spreekkamer, maar de therapie stelt hen in staat om opnieuw deel te nemen aan de gemeenschap waarin zij leefden en werkten en als gevolg van hun deelname, die onder invloed van de behandeling een meer productief karakter kan bereiken, worden zij psychisch gezonder. Een oude regel voor het slagen van een psychoanalyse is dan ook altijd dat de therapie zich moet voltrekken tegen de achtergrond van een reële deelname aan het maatschappelijk leven. En het springt daarom in het oog, hoe nuttig het kan zijn wanneer deze essentiële voorwaarde vervuld kan worden door deze mensen die in een sociaal isolement zijn geraakt en de contacten met de buitenwereld voor een groot deel hebben verloren, samen te brengen in een reëducatief ingestelde gemeenschap, die zoveel mogelijk de normale maatschappelijke verhoudingen benadert met dit verschil, dat er naar gestreefd wordt de menselijke contacten te intensiveren en te verdiepen. In de psychotherapeutische sfeer wordt het uitleven van gevoelens aangemoedigd en daardoor de confrontatie met

het eigen zelf bevorderd, terwijl daarna, door onderlinge gedachtenwisseling, verhelderd door analytische verklaring, vergroting van inzicht in de psychodynamische verhoudingen en de motieven van eigen handelingen kan worden verkregen.

Een psychotherapeutische groep wordt samengesteld uit 6, ten hoogste 8 à 10 personen, die een zekere graad van overeenkomst hebben, wat betreft intelligentie, ontwikkelingsniveau en zo mogelijk ook de aard van hun persoonlijke conflicten. Een nauwkeurige selectiemogelijkheid is van het grootste belang en is evenredig met de te bereiken resultaten. Naar mate de mensen zich meer onderling tot elkaar aangetrokken voelen en op elkaar ingeschoten zijn, naar mate dus wat Moreno noemt het sociodynamisch effect groter is, zijn de resultaten ook beter. Onder leiding van een psychotherapeut komt de groep twee à drie maal per week bijeen, gedurende ongeveer anderhalf uur. In deze bijeenkomsten worden de mensen uitgenodigd om geheel vrij naar eigen keuze een algemeen of een persoonlijk probleem aan de orde te stellen als onderwerp van gesprek tussen de groepleden. Aanvankelijk lijkt het alsof zoiets moeilijk op gang komt, maar naar mate het onderling vertrouwen toeneemt en de verdedigingsmechanismen worden afgebroken, nemen deze discussies in levendigheid toe. De mensen krijgen het veilige gevoel ergens bij te horen. In de verbondenheid met de kleine gemeenschap vinden zij een directe bevrediging van hun geatrotiëerde sociale behoeften; de daad van actieve deelname brengt zijn levende ervaring van wat een gemeenschap is; zij voelen zich verlost uit hun isolement en het zal duidelijk zijn dat de sociale realiteit van dit gebeuren een grote bevrijdende werking heeft. Hun egocentrische gedachtenkring wordt doorbroken. Zij ervaren dat hun probleem niet alleen hun eigen probleem is, maar ook bij anderen voorkomt. Schuld en angstgevoelens worden om zo te zeggen verdund en gerelativeerd. Hun minderwaardigheidsgevoelens herstellen zich. Het zelfgevoel wordt aangevoerd of wanneer het te opgeblazen is, door de groep gecorrigeerd. Een beter persoonlijk evenwicht ontstaat, men leert anderen gemakkelijker accepteren, omdat men zich zelf geaccepteerd voelt en daarmee ontstaat ook een grotere frustatietolerantie.

De ervaringen, die met de anderen wordt gedeeld, zijn vele malen intensiever dan ervaringen die men individueel

opdoet. De vorderingen van anderen hebben een inspirerend effect.

Bij de bespreking van het ene probleem kan iemand de vreugde ervaren anderen door middel van zijn eigen inzichten hulp te bieden; dan weer beleeft hij dat bij een persoonlijke moeilijkheid anderen hem nieuwe inzichten verschaffen.

Door medebeoordeling en waardering van de problemen van anderen komt inzicht in eigen moeilijkheden gemakkelijker tot stand. Iemand durft eigen beperkingen beter zien als hij ze deelt met anderen of hij ziet ze eerst bij anderen en dan pas bij zich zelf. In alle geval is het een ervaringsfeit dat de neuroticus zich veel gemakkelijker laat leiden door een groep dan door de individuele therapeut en het is een telkens weer verheugende ervaring dat, wanneer men te maken heeft met een groep mensen, die stuk voor stuk individueel in meerdere of mindere mate ernstig gestoord zijn, zij niettemin gezamenlijk in staat blijken om een bepaald probleem meestal zo volledig van alle kanten te belichten, dat de juiste oplossing te voorschijn komt en door de groep als geheel kan worden aanvaard. Daardoor ontstaan gunstige indentificatievoorwaarden waar een zeer sterk inspirerende werking vanuit gaat.

De sfeer in de groep activeert de ventilatie van emoties en geeft gelegenheid tot het uitleven van neurotische reacties, die in de sfeer van onderlinge verbondenheid worden opgevangen, waar dus agressie niet met tegenagressie wordt beantwoord. De therapeut blijft bij dit alles een bescheiden rol op de achtergrond spelen, confronteert de enkeling telkens met zich zelf, geeft verheldering en samenvatting tegen de achtergrond van dieper liggende psychologische motieven, nodigt de groep uit om waar nodig de enkeling die in de verdrukking dreigt te geraken, te ondersteunen, of een dominerende figuur te dempen en speelt in het algemeen de rol van een aanmoedigende katalysator, die het hele proces begunstigt, en intensiever doet verlopen. Van voordeel is altijd wanneer er tenminste één lid van het andere geslacht in de groep aanwezig is, waardoor de ontwikkeling van een gedifferentieerde overdrachtssituatie, waarin de verhouding tegenover vader, moeder, broers en zusters wordt weerspiegeld, tot stand kan komen. De velen, die een teleurstellende jeugd achter de rug hebben, beleven voor het eerst als het ware een goede familiekring, die als geheel zich verantwoordelijk voelt voor de vorderingen van elk der leden, waarbij ieder een stukje

van deze verantwoordelijkheid draagt voor de anderen, zodat wanneer iemand ergens in vast loopt, het als opgave wordt gevoeld van de groep om hem weer in beweging te krijgen.

Nog een enkele opmerking over de rol van de therapeut in het behandelingsproces in het algemeen en ten aanzien van de groeptherapie in het bijzonder. Zijn instelling en wijze van doen is uiterst belangrijk voor het tot stand komen van een productief contact. Adler heeft ons voorgehouden: "Ons doel zij, ons zelf overbodig te maken". Wat houdt dat in? Onze inzichten betreffende de foutieve levenshouding van de patiënt aan hem doceren? Zeer zeker niet. Bijna ieder die, vervuld van eigen verworvenheid, medemensen wil gaan helpen begint op deze manier eigen inzichten naar voren te brengen. De resultaten zijn dan vaak teleurstellend. Weerstanden of openlijke afweerhoudingen treden op. Als wij even doordenken, begrijpen wij ook waarom. Ondanks het feit dat wij geen autoritaire houding wilden aannemen of geestelijke druk uitoefenen, wordt het op de voorgrond stellen van onze opvatting toch door de ander beleefd als een subtiele devaluatie. Het gaat dan ook om de principiële vraag: Respecteren wij werkelijk de persoonlijkheid van de ander, erkennen wij zijn recht van "anders zijn" en zijn vermogen om zelf zijn koers te bepalen, of vinden wij in de grond van de zaak dat zijn leven langs onze richtlijnen moet verlopen? In elk tussenmenselijk contact is het goed om zichzelf deze vraag te stellen. Willen wij het principe der gelijkwaardigheid verwezenlijken dan moet het ons zelf mogelijk zijn de ander volledig te accepteren. Met name moet het niet alleen een pretentie zijn, omdat wij dit principe als waardevol technisch uitgangspunt erkennen, maar onze houding moet een levende demonstratie daarvan zijn. De taak van de therapeut concentreert zich slechts op één doel, te begrijpen hoe de patiënt zichzelf ziet. Hij zet zich daarbij op zij en tracht zo volledig mogelijk binnen te treden in de belevingswereld van de patiënt en volgt zijn gedachtenlijnen. Daarbij zal hij als een spiegel of een klankbord fungeren om de ander in de gelegenheid te stellen zichzelf beter te leren kennen en een keuze op zijn eigen verantwoording te doen in een sfeer waaruit de erkenning spreekt, dat hij in staat geacht wordt om zelf besluiten te nemen. Door de door de patiënt geuite gedachten te herhalen, samen te vatten, te accepte-

ren of concretiserend te verhelderen helpt hij het individu zijn eigen waardesysteem te ontwikkelen met minimale beïnvloeding van zijn kant.

In de reactie van de groep vindt de therapeut een waardevol correctief voor hemzelf. Want laat hij zich er toe verleiden te veel te spreken of eigen inzichten op te dringen, dan zwijgt de groep.

Mr G.W.Arendsen Hein.

Uittreksel van inleiding op 5 October 1952

door Mw. M.Viëtor.

Woordblinde kinderen zijn zij, die bij een bepaald I.Q. geen evenredige leesprestatie geven. Hoe herkennen wij een woordblind kind? Dit gebeurt meestal in de 2de klas; bij domme reeds in de 1ste klas; bij intelligente pas bij het leren der vreemde talen. Zij maken speciale fouten, b.v.: klank wordt niet goed gehoord: tuin - teun, verwisseling van in - en. Omdraaiingen: klok - kolk. Het kind kan niet analyseren noch globaliseren.

Wij onderscheiden: 1 Primaire woordblindheid of Specifix Dyslexia. De hersenfunctie, die bij het lezen aanwezig moet zijn, is verstoord. 2. Secundaire woordblindheid. De leeszwakte is niet primair, maar door bijkomstige omstandigheden. Beide groepen liggen dooreen, zonder duidelijke grens. Verschillende meningen worden naar voren gebracht. De slotconclusie van Bertil Hallgrens hierover is: Woordblindheid, linkshandigheid, debiliteit, nervositeit zijn alle typeringen van eenzelfde ziekelijke trek. Volgens Hallgrens is zij erfelijk.

Therapie geeft Grace Fernand. Zij legt sterk de nadruk op de motoriek en levert scherpe critiek op de visuele en audiotieve methoden. Zij wil associatie tussen woord en woordbeeld leggen door dit over te trekken met de gevoelige vingertoppen. In haar kliniek in Californië heeft zij vele kinderen op deze wijze leren lezen. Spreekster kwam bij het behandelen van woordblinde kinderen tot de conclusie, dat deze reeds voor het naar school gaan, moeilijkheden hadden gehad; het waren "probleem-kinderen". Op school brengen zij den moed niet op, die voor de leesprestatie van hen geëist wordt. Wat is primair. De gestoorde hersenfunctie of de slechte aanpassing? Wellicht een samengaan van beide factoren.

Samenvatting van inleiding op 5 Oct. '52.

door H.W.v.Sassen.

Gemeenschapsvormen in verband met de
Ontwikkelingspsychologie.

De mens groeit geleidelijk in het sociale bestel en in de menselijke verhoudingen. De verschillende vormen van de samenleving, waarmee hij te maken krijgt, kan men sociologisch beschouwen, maar ook psychologisch; d.w.z. men kan ze beschouwen met het oog op de innerlijke rijpheid en de specifieke instelling, die het individu nodig heeft om zich op de juiste wijze erin te kunnen bewegen. Enkele fasen van de psychologische ontwikkelingsgang en de daarbij behorende gemeenschapsvormen wil ik hier aanduiden en met enige voorbeelden toelichten om het belang van een dergelijke beschouwing aan te geven.

1. De fase der afhankelijkheid. Het kind wordt geheel door de omgeving gedragen. Alle initiatieven gaan van de verantwoordelijke verzorgers uit. Het kind staat als een geheel onzelfstandige deelgenoot in de gezinssamenhang. De psychische afhankelijkheid komt vooral in de kleuterleeftijd ook door de imitatie tot uitdrukking: half - of onbewust, dus ook kritiekloos, neemt het kind inhoud en gedragingen van de omgeving over; zo wordt bv. de taal geleerd, maar ook een deel van de levensstijl gevormd.
2. De fase der collectiviteit. (Van schoolrijpheid tot puberteit.) Naast de genoemde invloeden komen nu meer en meer die van leeftijdsgenoten te staan. Zij vormen samen groepen (klas, troep, bende, spelteam). Hier worden de eigenschappen: kameraadschap, fairplay, het zich richten naar groepsnormen ontwikkeld. Men kan ook spreken van spelgemeenschap. Deze is onpersoonlijk, de anderen zijn nodig terwille van het spel.
3. De persoonlijke gemeenschap. (Puberteit en adolescentie). Hier ontdekt de mens zichzelf als persoon, zoekt aansluiting tot bepaalde individuen als vriend, held, aanbedene, (aangetrokken door) speciale eigenschappen.
4. De werkgemeenschap. Deze is weer onpersoonlijk. De mensen verbinden zich (nu als personen) tot het vervullen van een gemeenschappelijke taak (in werk, vereniging, enz.) Dit houdt

verantwoordelijkheid in, die de gerijpte persoonlijkheid moet opbrengen.

In het latere leven blijven de vroegere vormen een bepaalde rol vervullen. Naarmate de aanpassing aan een bepaalde fase beter en vollediger heeft plaats gevonden, des te groter de kans van rijping ook in de volgende. Maar men kan ook min of meer blijven steken in een van de fasen. Daaruit kan men verschillende vormen van neurotisch gedrag afleiden. Zo kan bv. iemand elke verantwoordelijkheid uit de weg gaan, maar een vlotte figuur zijn, die zich makkelijk aanpast en spelend door het leven gaat (2e fase). Men kan die fase ook onvolledig doormaken en in de 3e blijven steken: dan persoonlijke (over)gevoeligheid, terugtrekken uit oppervlakkige contacten, eisen stellen aan eigenschappen van anderen en daardoor niet tot werkgemeenschap komen. De grootste "regressie" treedt op, wanneer iemand de omgeving tyranniseert door zich geheel (slaafs) afhankelijk te maken en de baby te spelen. Deze voorbeelden zijn aanduidingen.

Een rijkere uitwerking van deze phaenomenen en ontwikkelingsgemeenschap kan zeer verhelderend werken en helpen sneller en duidelijker te vinden waar het gebrek aan "gemeenschapsgevoel" bij bepaalde levensmoeilijkheden ligt.

Mededelingen.

In aansluiting met het desbetreffende bericht in het vorige nummer van dit blad, wordt medegedeeld, dat de maandelijkse bijeenkomsten in de Vrouwenclub in den vervolge gehouden zullen worden op Zaterdag van 4 tot ruim 8 uur.

Het boek van B. Spock over Baby- en Kleuterverzorging, dat uitverkocht was en in duurdere uitgave weer is verschenen, zal hoogstwaarschijnlijk in het a.s. voorjaar weer tegen betaalbaren prijs, t.w. f. 3.90, te verkrijgen zijn.

Sinds de verschijning van het Mededelingenblad werd er telkenmale door News Letter uit London aandacht aan geschonken, waaruit wij kunnen opmaken, dat het de moeite waard werd bevonden.

Als medewerkster bedankte Mw.A.Blankert - van der Bolck te Utrecht.

Als nieuwe medewerkers(sters) traden toe:

46.Mw.E.Brouwer-Lebret, muziek-paedagoge, Spaarnzichtlaan
27, Heemstede

47.Mw.C.A.Hoogendoorn-Brëas -Jozef Israëlskade 98^{III} A'dam-Z.

48.A.Hoogendoorn-schoolhoofd, spraakleraar, " " "

49.Mw.A.G.Moll- heilgymnaste, masseuse, Jac.Marisplein 2,
A'dam-W.

50.Mw.W.Steiner-Veth.- Fr.v.Mierisstraat 123, A'dam-Z.

Moderne jeugd. (Historisch)

Ingezonden door Mw.Viëtor.

Een lerares besluit met een aantal lastige kinderen eens te praten.

Lerares: "Zouden jullie allemaal niet wat rustiger kunnen doen?"

Leerling: "Wel nee, juf! U moet bedenken, dat wij Hoog Pubers zijn, en dan moet je je uitleven".

Lerares (verbaasd) : "Wat zeg je? Hoog Pubers?"

Leerling: "Heeft u daar nog nooit van gehoord? Zal ik het u dan uitleggen?"

